

L'impacte de l'encariment de les primeres matèries agrícoles als països emergents i amb ingressos baixos

Després de romandre diversos anys estables, els preus internacionals dels aliments van assolir els nivells màxims a la primavera del 2022 amb l'inici de la guerra a Ucraïna. L'escalada es va iniciar en el 4T 2020 i es va intensificar el 2021 per l'encariment de l'energia, per les perturbacions en les cadenes globals de subministraments després de la pandèmia i per successos meteorològics extrems que van reduir les collites. Amb posterioritat, entre el març i el maig d'enguany, amb la invasió d'Ucraïna, els preus es van enfilir fins a màxims històrics, a causa de l'alteració dels fluxos de les primeres matèries agrícoles de dos dels principals exportadors mundials de productes bàsics.¹ En l'actualitat, un cop transcorreguts gairebé 10 mesos des de l'inici de la guerra, gràcies al restabliment d'una gran part dels fluxos comercials a través de la mar Negra² i a la rebaixada dels temors sobre interrupcions en els subministraments d'aliments bàsics, els preus dels béns agrícoles, i en especial els dels cereals, han cedit des del pic assolit a la primavera (el blat, més del 40%, i el blat de moro, prop del 20%), tot i que encara es mantenen al voltant del 30% per damunt de la mitjana dels cinc últims anys.

No obstant això, la relativa millora dels preus internacionals dels béns agrícoles amb prou feines s'ha reflectit en les cistelles de preus de consum mundials. La principal raó és la depreciació de les divises de molts països en relació amb el dòlar, que es va intensificar amb la primera pujada dels tipus d'interès per part de la Fed i que ha derivat en un increment dels preus de les primeres matèries en moneda local en comparació amb el seu preu en dòlars nord-americans.³ Per exemple, mentre que el preu del blat de moro va passar dels 650 als 789 dòlars, entre el febrer i el maig, el preu de la faneca en lires turques va pujar de 9.014 a 12.592 en el mateix període. Així mateix, aquest aspecte també permet explicar una part de la persistència de les pressions a l'alça dels preus domèstics dels aliments sobre les taxes d'inflació de cada país.

L'auge dels preus agrícoles no afecta per igual tots els països

L'encariment dels aliments, unit al de l'energia, ha reduït el poder adquisitiu dels consumidors en els 12 últims mesos a

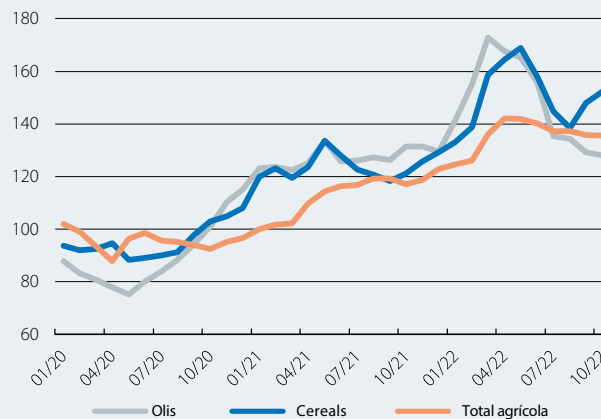
1. Segons les dades de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO), Rússia i Ucraïna representen una quarta part de les exportacions mundials de blat, una cinquena part de les d'ordi i blat de moro i més de la meitat de les d'oli de gira-sol i subministren al voltant d'una vuitena part de totes les calories que es comercialitzen al món.

2. La iniciativa sobre el transport de gra a través de la mar Negra (juliol del 2022) [Black Sea Grain Initiative](#), signada entre les Nacions Unides, Rússia i Ucraïna, ha permès que, des de l'agost fins avui, Ucraïna hagi pogut exportar per via marítima més d'11 milions de tones de béns agrícoles.

3. Des de la dècada dels vuitanta, la negociació de la majoria de les primeres matèries als mercats internacionals es realitza en dòlars nord-americans.

Primeres matèries agrícoles: preus

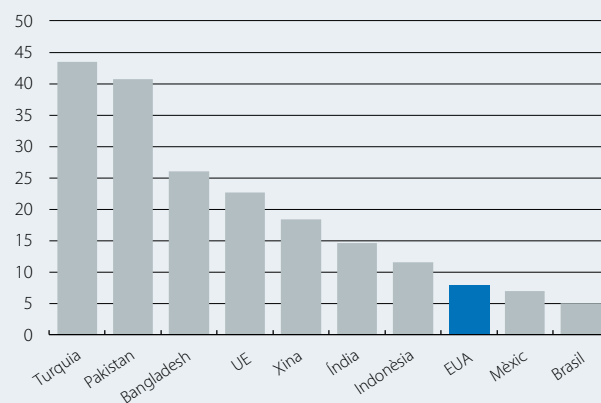
Índex (100 = gener 2010)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de la FAO i de Bloomberg.

Blat: variació del preu en divisa local

(%)

Nota: Percentatge de variació dels preus entre el febrer i el setembre del 2022.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Banc Mundial.

nivell mundial. Però l'impacte no ha estat igual a tots els països. Segons l'FMI,⁴ el pes dels aliments en la cistella de la compra és més gran als països amb ingressos baixos que als països amb ingressos alts. Mentre que, al primer grup, la despesa mitjana en aliments arriba al 44% de la renda disponible,⁵ a les economies emergents, el percentatge ronda el 28% i, a les desenvolupades, baixa fins al 16%. Aquesta distribució tan desigual s'ha reflectit en el notable increment de les taxes d'inflació dels països amb menys ingressos i d'una part dels emergents, que, en la majoria dels

4. Vegeu FMI (2022), «[Fiscal Policy for mitigating the social impact of high energy and food prices](#)» (juny).

5. Els països anomenats amb baixos ingressos (*low income countries*, LCI per les sigles en anglès), s'estenen a nivell mundial, encara que és a l'Àfrica subsahariana on es concentra el nombre més gran d'aquests països.

casos, assoleixen els dos dígitos. A més a més, el suport dels governs per limitar l'efecte negatiu de l'increment dels preus sobre els ingressos reals també ha estat desigual. L'esforç fiscal realitzat pels països emergents i amb menys ingressos durant la pandèmia ha reduït de forma considerable el marge d'actuació de les polítiques fiscals. Així, des de l'inici d'enguany, al 44% d'aquestes economies s'han implantat mesures sobre els preus, en relació amb el 84% en el cas de les avançades.

El repunt dels preus dels aliments al grup de països menys afavorits no solament té efectes sobre la inflació, sinó que s'estén a més àmbits de l'economia i posa de manifest la seva vulnerabilitat a la volatilitat dels preus internacionals dels aliments. A nivell macroeconòmic, comporta un descens del ritme de creixement.^{6,7} A més a més, com es va observar durant la crisi alimentària del 2008-2009, l'augment dels costos dels aliments sol coincidir amb episodis de feblesa canviària, aspecte que accentua l'enduriment de les condicions financeres domèstiques i que exacerba el dèficit comercial d'aquests països (el 75% dels països emergents i amb ingressos baixos són importadors nets de primeres matèries agrícoles). A nivell microeconòmic, l'encariment dels aliments redueix el poder adquisitiu de les famílies, genera més desigualtat social (pel que fa a la capacitat d'accés als aliments) i agreuja la pobresa.

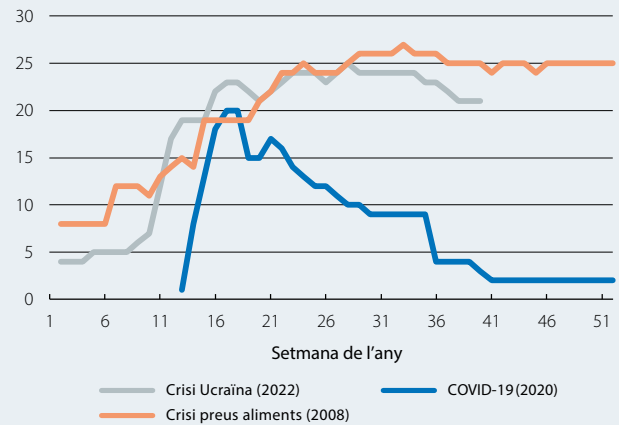
La seguretat alimentària: una qüestió rellevant

El Banc Mundial estima que els preus internacionals de les primeres matèries agrícoles baixaran, de mitjana, el 5% el 2023, arran del retorn gradual dels fluxos d'exportacions des d'Ucraïna i de la moderació de la demanda en el context de desacceleració del creixement de l'economia mundial, i s'estabilitzaran amb posterioritat el 2024. No obstant això, i malgrat aquesta dinàmica, s'espera que els preus dels principals cereals (blat, blat de moro i arròs) es mantinguin per damunt de la mitjana històrica, atès el descens de la producció global de gra entre el 2022 i el 2023, que podria ser del 2,3% (57 milions de tones mètriques) segons el Ministeri d'Agricultura dels EUA.

No obstant això, atesa l'elevada incertesa geopolítica i econòmica, hi ha riscos que poden propiciar nous repunts dels preus. A més de la guerra a Ucraïna, que podria arribar a comportar un descens de la producció agrícola d'Ucraïna de fins al 45% entre el 2022 i el 2023, destaquen la persistència de les pressions inflacionistes a nivell mundial, l'apreciació del tipus de canvi del dòlar, la continuïtat de l'alt cost de l'energia –no solament del cru i del gas natural, sinó també dels fertilitzants–, la diversificació cap a cultius

Comerç: països que prohibeixen les exportacions de béns agrícoles

Nombre de països

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'IFPRI.

per a la generació de biocombustibles, les polítiques comercials restrictives d'alguns països exportadors per controlar els preus domèstics i els esdeveniments climològics cada vegada més extrems, com La Niña.

Així mateix, l'encariment dels aliments, intensificat amb la guerra, ha contribuït a l'augment del risc de crisi alimentària en molts països emergents i amb ingressos baixos (en especial de l'Àfrica subsahariana, principals importadors de gra de Rússia i d'Ucraïna) i ha accelerat el procés d'inseguretat alimentària⁸ en certes parts del món (liderades per l'Àfrica subsahariana, l'Europa de l'Est, l'Àsia Central i l'Amèrica Llatina). Aquest aspecte, a més de ser un greu problema humanitari,⁹ pot frenar el creixement econòmic d'aquests països a mitjà termini.

Beatriz Villafranca

6. Vegeu Banc Mundial, «Commodity Markets Outlook. Food Price Shocks: Channels and Implications» (worldbank.org).

7. L'excepció a aquesta tendència s'observa als països exportadors nets de primeres matèries. Per exemple, el Brasil és un dels cinc exportadors nets més grans del món. Les exportacions de béns agrícoles representen el 37% del total de les seves exportacions i han crescut a un ritme del 9,4% anual durant les dues últimes dècades.

8. Segons la FAO, la inseguretat alimentària es produeix quan les persones no tenen accés regular i permanent als aliments amb prou quantitat i qualitat per sobreviure.

9. Estimacions del Food Security Information Network apunten al fet que, al setembre del 2022, més de 200 milions de persones al món es trobaven en situació d'inseguretat alimentària.